

Tanker om menneskeverd

Av Trygve G. Nordby

Jeg slår glovarm kaffe i den svarte plastkoppen som har egen, fast plass i styrhuset på fiskebåten Elg. Oslofjorden ligger nesten blikkstilte midt inne i en rekke av trekkfulle vinterdager. Det er snart jul og tid for både omtanke og ettertanke. Det er lite fisk å få denne dagen, så jeg blir sittende å tenke på de siste ukenes sterke opplevelser: Besøk hos menneskerettighetsaktivister i Russland og deltakelse i Oslo Rådhus under Malalas fredspristale. Fellesnevneren fra to vidt forskjellige situasjoner er engasjementet for menneskeverdet og et ukuelig mot.

Tankene går videre til en artikkel jeg leste i en avis jeg plukket opp på en flyplass ett eller annet sted i verden. Jeg har tenkt at dette ville jeg videreformidle en gang, og siden har artikkelen blitt liggende i skrivebordsskuffen. Den handler om dødsstraff og den kommer fra USA. Dette landet som så mange av oss både elsker og hater. Vi elsker det for bluesen og Elvis, og vi hater det fordi det er ett av de få demokratiske land i verden som fortsatt benytter dødsstraff. For ikke å snakke om hva vi tenker om George Bush og de siste torturavsløringene...

Justismyndighetene i Texas har samlet inn de siste ordene sagt av dødsdømte amerikanere før de får det avgjørende elektriske støtet eller dødsprøyten foran tilskuere, familie, venner, presse, politifolk og vitner. Amerikanerne har gått bort fra henging. De er jo ikke barbarer heller.

Her er de siste ordene til noen av dem som ble drept (Fra International Herald Tribune, i min oversettelse):

«Ikke noe av det jeg sier kan forandre fortiden.»

«Jeg skulle gjerne sagt adjø.»

«Jeg kom hit i dag for å dø. Ikke for å holde tale.»

«Jeg må få spørre om dere har plass i hjertene deres til å tilgi meg. Dere må ikke.»

«Jeg skulle ønske jeg kunne dø mer enn en gang for å kunne fortelle hvor lei meg jeg er.»

«Jeg tror ikke at verden vil bli et bedre eller tryggere sted uten meg.»

«De kan ta livet av meg, men de kan ikke straffe meg, for de kan ikke ta livet av en uskyldig mann.»

«Jeg sa at jeg skulle fortelle en vits. Døden har satt meg fri. Det er den største vitsen.»

«Fortell sønnen min at jeg elsker ham.»

«Grunnen til at dette har tatt så lang tid er at de ikke fant årene mine. Dere vet hvordan jeg hater sprøyter. Fortell de andre på dødscellene at jeg ikke bruker bleie.»

«Dødscellene er fulle av ensomme hjerter og undertrykte tanker.»

«Jeg har vært innesperret hele livet.»

«Gi meg rettighetene mine. Gi meg rettighetene mine. Gi meg rettighetene mine. Gi meg livet tilbake.»

I Russland møtte jeg ytringsfrihetsforkjempere. I den frie opposisjonsavisen Novaja Gazeta hadde jeg et møte med en av redaktørene i et rom hvor det hang fem portretter. Alle sammen av avismedarbeidere som var drept de siste årene fordi de skrev om korrupsjon og maktmisbruk. En av dem var Anna Politkovskaja. Hun var den modige, russiske journalisten som skrev om Putins Russland og krigen i Tsjetsjenia. I 2006 ble hun drept i boligblokken hvor hun bodde. Først i år ble fem menn anklaget og fengslet for drapet, men det er fortsatt uklart hvem det var som sto bak udåden.

Menneskerettighetene handler om menneskeverd og hvilke rettigheter enkeltmennesker har overfor stater. I dette perspektivet er det like galt når stater unnlater å sørge for at folk ikke blir drept som når de selv dreper.